

Sammanfattning av Sportfiskarnas verksamhet på Gotland 2024

Fisk- och vattenvård

Under 2024 har det genomförts både fysiska åtgärder i vattendrag och planering och projektering för skapandet av bland annat nya våtmarker under 2025. När det gäller de fysiska åtgärderna så genomfördes i september arbetet med en omfattande åtgärd i Lummelundaån där den tidigare ”ankdammen” omvandlades till en 70 meter lång strömsträcka. En strömsträcka som numer utgör helt nya och fina lek- och uppväxtytor för havsöring! Utöver den nya strömsträckan utfördes även habitatförstärkande åtgärder för havsöring i ca 100 meter av den del av Lummelundaån som löper parallellt med den gamla ”ankdammen”.

Arbetet i full gång vid det som tidigare kallades ”ankdammen” i Lummelunda ån (t v), samt en bild från januari 2025 då det fyllts på med vatten och rinner fint i den nya strömsträckan som bildats (t h). Foton: Lars Vallin

Vidare har det även genomförts en kompletterande åtgärd i Kopparsviksbäcken. Eftersom bäcken rinner bokstavligen bara ett stenkast från regionkontoret i Visby går den ibland även under namnet ”kontorsbäcken”. Den kompletterande åtgärden innebar att en gammal betongmur, som delvis löpte och hängde ut över bäcken, revs ut och ersattes av en naturligare strömsträcka. Betongmuren var ett fallfärdigt spår av den historiska industri- och vattenverksamhet som bedrivits i anslutning till bäcken. Muren fyllde alltså ingen funktion i dagsläget och utgjorde dessutom en trång passage för de havsöringar som vill vandra längre uppströms i bäcken för lek. Åtgärden i Kopparsviksbäcken har medfinansierats genom statsstöd till lokala vattenvårdsprojekt, LOVA, som förmedlats av Länsstyrelsen i Gotlands län.

September 2024 och arbetet med riva bort muren vid kopparsviksbäcken genomförs (t v). Efter avslutat arbete har muren ersatts av en naturligare och för fisken mer lättpasserad strömsträcka (t h). Foton: Joakim Lyander

Under 2024 genomfördes även de sista aktiviteterna inom det fleråriga LOVA-projektet ”Bäddat för lek”. I detta projekt har Sportfiskarna tillsammans med ideella krafter bedrivit manuella habitatförstärkande åtgärder enligt den s k ”hartijokimetoden” i ett flertal gotländska vattendrag. Genom projektet har åtskilliga befintliga lekbottnar för havsöring förbättrats och nya har skapats. Samtidigt har värdefull kunskap kunnat förmedlas till allmänheten genom dessa aktivitetsdagar vilket lett till en ökad medvetenhet och förståelse för de faktorer som påverkar den gotländska havsöringens reproduktionsmöjligheter. Stort tack till alla som medverkat i detta projekt!

Ideella eldsjälar bedriver manuell fiskevård enligt ”hartijokimetoden” i Strömmaån (t v) och Dalhemsån (t h). Foton: Joakim Lyander

Till sist har det även skett planering och förberedelser för några våtmarker som ska skapas under 2025; en i Västergarns socken, två på Östergarnslandet och en i Eke, med utlopp i Gansviken. Våtmarkerna genomförs via LOVA- och LONA-stöd och genom medfinansiering från Världsnaturfonden WWF.

Barn- och ungdomsverksamhet

Även på ungdomssidan har det varit full fart på verksamheten. Faktum är att det varit ett rekordår där vi aktiverat flest antal barn och ungdomar sedan Sportfiskarna på Gotland började med ungdomsverksamheten 2018. Inte mindre än 1 705 barn och ungdomar har deltagit i verksamheten och på de olika aktiviteter som ägt rum på både skoltid, fritid och lovtid. Över 30 fiskeaktiviteter för barn och ungdomar har genomförts under 2024 och genom dessa aktiviteter har vi fått ut närmare 700 barn och ungdomar på fiske och friluftsliv vid vatten.

Fiskelycka under Sportfiskarnas sommarlovsaktiviteter 2024 (t v och t h). Foton: Joakim Lyander

Utöver fiskeaktiviteterna som är kopplade till lovtid och fritid har den utomhuspedagogiska verksamheten inom konceptet Skolbäcken pågått under skoltid. Under förra året genomförde vi drygt 50 klassaktiviteter ute vid olika vattenmiljöer där skolklasser fick lära känna livet under ytan genom olika undersökande moment. Utöver att få en inblick i fiskens och andra vattenlevande organismers liv fick eleverna även genomföra biotopvårdande åtgärder i olika former för att förbättra förutsättningarna för fisken i det vattendrag de besökte. Inom Skolbäcken har skolelever under 2024 bedrivit biotopvård för öring i 5 olika vattendrag samt tillverkat risvasar av julgranar för att gynna bland annat abborren i Sigvalde träsk och Vägumeviken.

Verksamheten för barn och ungdomar på Gotland har i huvudsak kunnat genomföras tack vare stöd från Svenskt Friluftsliv.

Småkrypsstudier under en klassaktivitet inom "Skolbäcken" (t v) och fiskevård i form av utplacering av död ved som ska bidra till en högre biologisk mångfald (t h). Foton: Joakim Lyander, Nicka Hellenberg

Provfisken, övervakning och förvaltning

Under våren 2024 genomfördes dels ett provfiske på vårlekande arter genom en ryssja i ”Vade ränna” som mynnar ut i Bogeviden, dels en övervakning via en fiskkamera placerad i ett omlöp upp till Paviken. Syftet med vårens provfiske och övervakning var att följa de vårlekande arterna, (i synnerhet gädda och abborre) i respektive vatten. Visserligen fångades en del fisk i ryssjan och det registrerades en hel del olika fiskarter i kameran, men slutsatsen från vårens övervakning är ändå att situationen för framför allt den för kustekosystemet så viktiga gäddan fortsatt är ansträngd.

Hösten präglades av ovanligt lite nederbörd vilket ledde till en omfattande torka i vattendragen. Så omfattande att till och med vattendrag som annars håller vatten året runt drabbades av helt torrlagda sträckor i kombination med stillastående och syrefattigt vatten i övriga delar. Ett exempel är Robbjänsån i Klintehamn där det i mitten på september upptäcktes en stor mängd döda öringar där ån rinner genom samhället. Dödsorsaken slogs fast efter kontakter med boende i närområdet som bekräftade att delar av ån varit helt torrlagd dagarna innan. Ett annat exempel är händelsen i Själösån som även fick stor uppmärksamhet i media. Där hade havsöringar med hjälp av vågornas kraft tagit sig in i den nedre delen av ån för att sedan bli instängda eftersom ån var helt torrlagd uppströms. Det stillastående och syrefattiga vattnet resulterade i en omfattande och tragisk fiskdöd där stora lekfiskar fick betala med sitt liv till följd av den utdragna torkan.

Mängder av yngel och smolt som skulle växa upp i Robbjänsån dog (t v) och över ett dussin stora lekmogna havsöringar dog i nedre delen av Själösån till följd av syrebrist under den exceptionellt torra hösten 2024 (t h). Foton: Joakim Lyander, Lars Vallin

Den torra hösten gjorde förstås även att leken i de flesta vattendrag blev ordentligt förskjuten. Det var först i andra halvan av december som det kom tillräckligt med nederbörd för att fylla upp alla vattendrag ordentligt och efter en lång väntan kunde äntligen leken dra i gång på allvar. När det gäller höstens övervakning och provfisken i Sportfiskarnas regi gjordes detta bland annat genom en fälla och två fiskkameror i två olika vattendrag. I Robbjänsån i Klintehamn bedrev Sportfiskarna provfiske av lekvandrande havsöring via en fiskfälla och övervakning via en fiskkamera. När det gäller fällan så finns det i Robbjänsån en serie av fällprovfisken sedan 2017. (undantaget 2023) där de senaste åren visat en tydligt nedåtgående trend i antalet havsöringar som vandrat upp för lek. Ur fällan i Robbjänsån lyftes denna säsong totalt drygt 150 havsöringar som alla vägdes, mättes och könsbestämdes innan de släpptes vidare uppströms i ån. Jämför vi

det senaste provfisket 2022, då antalet var 131, är det så klart glädjande att trenden inte fortsatte nedåt. Hur det blir kommande år återstår förstås att se.

Som komplement till fällan placerades en fiskkamera (samma som under våren registrerade fisk i Paviken) i Robbjänsåns nedersta delar där kameran fortfarande är aktiv och registrerar fisk. De havsöringar som kameran registrerar nu är förstås mestadels fisk som lekt färdigt och rör sig ut mot havet igen.

Ytterligare en kamera investerades via medel från Länsstyrelsen i Gotlands län under hösten 2024. Denna kamera placerades i Kopparsviksbäcken i Visby där den framför allt under jul och nyårshelgerna registrerat en hel del lekvandrande havsöringar. Faktum är att den fortfarande, i mitten på januari, filmar öringar som leker i bäcken!

För den som är nyfiken på att se vad som händer under vattenytan i dessa två vattendrag så ligger båda dessa kameror publikt. Gå in på www.fiskdata.se och klicka på de två blåa ikonerna över Klintehamn och Visby.

Fiskkameran i Kopparsviksbäcken (t v) och en bild från fiskkameran i Robbjänsån som registrerat en hona på väg upp i ån för lek (t h). Foton: Joakim Lyander, TiVA

Till sist på temat förvaltning så har Sportfiskarna under året etablerat ett gott samarbete med Svenska Jägareförbundet där vi tillsammans med Länsstyrelsen i Gotlands län har jobbat, och kommer fortsätta jobba, aktivt med förvaltningsfrågor kring säl och skarv på Gotland.